

Oportunități și limite ale interdisciplinarității proiectate în posibile contexte (non)(in)formale

Elena Mănuță – Școala Normală „Vasile Lupu” Iasi,
elenasmanuca@yahoo.com
Sevastian Alexandru - Școala Normală „Vasile Lupu” Iasi,
ales121212@yahoo.com

Abstract

În contextul lumii postmoderne noul tip de educație trebuie perceput astăzi ca o trans-relație între patru perspective definitorii: a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești alături de ceilalți și a învăța să exiști. A ști pentru a face devine perspectivă supraordonatoare ce articulează coerent demersul nostru, cu un real caracter aplicativ. Încercăm prin câteva posibile soluții didactice (unele deja performate la clasă) să demonstrăm că școala, profesorii pot și trebuie să manifeste o disponibilitate pentru o deschidere a cercului formal al educației spre celelalte spații concentrice (non)/(in)formale, spre conținuturile care sunt/pot fi asimilate de elevi în afara școlii și a dialogului formal de la clasă.

1. Introducere

În contextul lumii postmoderne confruntate cu inerente interogații care vizează oportunitatea și sensul mutațiilor ce au loc în educație, accepțiile unor concepte precum **formare, educație formală, nonformală și informală** trebuie plasate într-o nouă paradigmă. **Formarea permanentă, devenirea** sunt termeni ce organizează concentric cele trei tipuri de educație care, în practica de la catedră, trebuie articulate astfel încât să putem vorbi de necesare zone de interdependentă și întrepătrundere.

Demersul nostru, cu un real caracter aplicativ, a pornit de la premisa că noul tip de educație trebuie perceput astăzi ca o **trans-relație** între patru perspective definitorii: **a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești alături de ceilalți și a învăța să exiști**, așa cum sunt înțelese de Basarab Nicolesco[1].

Raportul UNESCO al Comisiei Internaționale a Educației pentru secolul XXI (raportul Jacques Delors) pune accent pe acești patru stâlpi ai noului sistem educațional, considerați de același teoretician fundamentali pentru educația integrală a omului..

2. Oportunități ale interdisciplinarității

Experimentul nostru didactic a fost proiectat, de la bun început, cadrat de accepțiile celor patru perspective mai sus invocate. Este incontestabil că ne confruntăm cu un interes în creștere al elevilor față de studiu cu ajutorul calculatorului. Studii statistice relevă avantajele oferite de învățarea cu ajutorul calculatorului, elevii care îl folosesc

pentru a se pregăti acasă și la școală, obținând în medie note cu două puncte mai mari decât ceilalți. Într-o asemenea situație, profesorul de limba și literatura română/limbi străine trebuie să-și structureze flexibil și creativ strategia de predare-învățare, astfel încât, prin proiectarea unor lecții interactive, să-i determine pe elevi să pătrundă mediat, prin virtual, în spațiul ficțiunii, al cărții.

Încercăm prin câteva posibile soluții didactice (unele deja performate la clasă) să demonstrăm că școala, profesorii pot și trebuie să manifeste o disponibilitate pentru o deschidere a cercului formal al educației spre celelalte spații concentrice (non)/(in)formale, spre conținuturile care sunt/pot fi asimilate de elevi în afara școlii și a dialogului formal de la clasă.

Prin cercetarea noastră metodică-științifică dorim să oferim posibile modele, contexte didactice în care înțelegem **interdisciplinaritatea**[2] ca pe o modalitate eficientă de asigurare a coerenței în cadrul relației formal-nonformal-informal în educație.

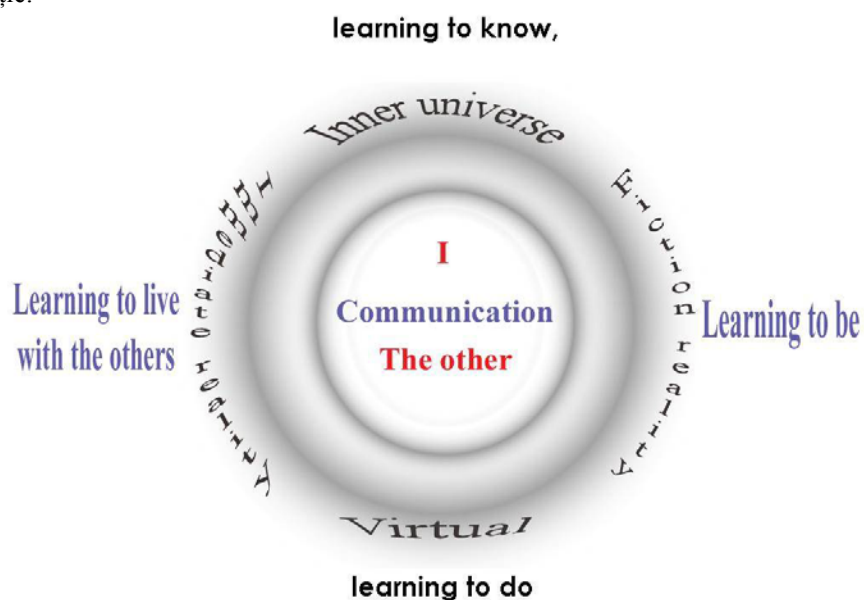

Figura 1. Oportunitățile interdisciplinarității

Grupul de lucru format din profesori de limba și literatura română, limba engleză, limba franceză, informatică, încearcă să identifice, pornind de la experimentele realizate în practica didactică, oportunități dar și inerente limite ale interdisciplinarității, și să propună posibile soluții viabile pentru a le depăși. Modelele didactice pe care intenționăm să le prezentăm fac parte dintr-un viitor pachet de software educațional, proiectat pentru nivele diferite: învățământ primar, gimnazial și liceal.

Proiectul nostru este motivat de concluziile obținute în urma unui studiu statistic realizat în rândul elevilor cu vârste între 11 -14 ani și 15 – 18 ani, care a demonstrat că în anumite contexte didactice un elev poate fi **inactiv** și dezinteresat, iar în alte situații

devine **participativ, creativ și motivat** să se implice în procesul de predare-învățare, ce trebuie înțeles astăzi din perspectiva oportunităților de valorificare a **inteligențelor multiple**, a disponibilităților elevilor.

A ști pentru a face devine **perspectivă supraordonatoare** ce articulează coerent demersul nostru, structurat pe două mari componente.

2.1 Comprehensiunea și producerea textului (non)literar valorificând TIC

Proiectul, desfășurat în cadrul unui curs opțional integrat la nivelul ariilor Limbă și comunicare/Informatică, își propune să pregătească etapizat condițiile logistice necesare dezvoltării unor abilități pe care le presupune orice activitate în spațiul (in)formal și, mai târziu, orice meserie: coerența în exprimarea ideilor, capacitate de argumentare a propriei opinii, depășirea barierelor/complexelor în comunicare prin **dezvoltarea competențelor lingvistice** vizând limba maternă și limbile de circulație (engleza în special, germana și franceza) și a abilităților de utilizare a TIC în domeniul științei și al culturii.

Formarea și dezvoltarea acestor competențe și abilități plasează elevul în centrul activităților didactice cu caracter formal/informal, iar procesul de predare-învățare vizează următoarele domenii de referință: pragmatica lingvistică, teoriile receptării și cognitivismul - înțeles ca direcție a psihologiei, orientată asupra proceselor mentale implicate în tratarea/abordarea discursului[3].

În triada autor-text-cititor, în calitate de didacticieni, atenția noastră se orientează asupra celui de-al treilea termen al relației, deci asupra cititorului/receptorului și, implicit, asupra (re)lecturii înțeleasă ca o **creație** dirijată. Chiar dacă textul literar nu răspunde unui "orizont de așteptare"[4] al cititorului/receptorului elev, demersul didactic trebuie articular astfel încât, printr-un efort ideatic deliberat, profesorul să-i poată sensibiliza pe elevi, câștigându-le adevărată și **complicitatea** pe care o presupune (re)lectura activă, creatoare. Experimentul nostru interdisciplinar urmărește să demonstreze că inerția tinerilor care citesc dintr-o motivație exterioară, poate fi înfrântă, ajungând să înțeleagă relația dintre Galaxia Guttenberg și Galaxia Marconi nu la modul disociat, ci constructiv și creator.

Finalitățile proiectului nostru **Inițierea și practica în jurnalism** (realizat printr-un parteneriat activ cu o rețea de ziare/radio/post TV locale) sunt:

- organizarea unor training-uri, cu participarea unor jurnaliști profesioniști, stagii de formare oferite elevilor implicați în proiect, dar și elevilor/profesorilor din alte licee în oferta cărora există cursuri opționale de jurnalism;
- crearea Centrului Media pentru Adolescenți (CMA)-o șansă a tinerilor de a înțelege că fiecare are o menire în viață, un loc bine definit. Noi le oferim elevilor posibilitatea de a-l identifica;
- familiarizarea elevilor cu tehnicile de lucru în cadrul presei scrise/audio/video, după ce au achiziționat la cursul opțional o serie de noțiuni generale despre jurnalism/jurnalism on-line;
- descrierea condițiilor pentru realizarea unor știri, interviuri, reportaje;
- dezvoltarea abilităților de utilizare și prelucrare de imagini, cu ajutorul ICT;
- crearea unor abilități de diversificare a surselor de informare în vederea redactării și editării unor texte jurnalistice pentru presa scrisă/audio-video;

- dezvoltarea abilităților de folosire a spațiului web și a resurselor lui colosale (site-uri, advertising, blogging-ul, poll-sondaje de opinie, albume, forumuri);
- descoperirea vocii și a propriei imagini, dincolo de camera de luat vederi;
- valorificarea abilităților și competențelor de producere a textului (non)literar: știri, reportaje, clipuri publicitare în format audio/video, seriale radiofonice (teatru radiofonic/dezbateri pe teme de interes general vizând probleme caracteristice adolescenței-timp al interogațiilor și al provocărilor);
- crearea unei biblioteci virtuale în care elevii să aibă acces la toate produsele multi-media realizate în timpul experimentelor didactice în care au fost implicați: ziare, reviste școlare în variantă on-line, materiale audio-video, CD-uri multimedia;
- lansarea unor concursuri media care să-i provoace pe tineri să realizeze producții scrise/audio, clipuri publicitare, colaje foto, filme de scurt metraj, acestea având o temă de larg interes: social, cultură, turism, circumscrisă temei „Noi împreună cu ceilalți”. Astfel, participanții vor fi încurajați să prezinte propria lor imagine despre România.

CMA devine astfel o oportunitate de informare/formare în vederea exprimării propriilor opinii, soluționării unor probleme caracteristice vârstei, pentru acțiuni participative în cadrul cărora gradul de implicare a tinerilor în procesul de luare a deciziilor să crească. CMA trebuie înțeles ca un context generos, un spațiu (in)formal cu deschideri spre viitor, în care tinerii jurnaliști „întreprind o încercare de a crea o lume mai bună. Avem nevoie și în jurnalism de tineri care trăiesc ei înșiși ceea ce spun și ce așteaptă de la ceilalți”[5].

2.2 Inițierea unui centru de documentare și informare (C.D.I.)

C.D.I. trebuie înțeles ca un spațiu de formare permanentă a elevilor în domeniul utilizării informației, îndeosebi a celei pe care se bazează achiziția cunoștințelor școlare. CDI este pentru elevi imaginea structurilor pe care el le va frecventa mai târziu ca adult: biblioteca universitară, centre de documentare specializare, centre de videoconferințe. Aceste CDI nu există momentan în școli. Activitățile interdisciplinare proiectate/propuse îl vor motiva pe elev să se implice activ, astfel încât, în momentul finalizării parcursului liceal, să poată stăpâni elemente de catalogare, culegere, corectare, prelucrare și transmitere a informației scrise, audio, video. Activitățile cu caracter (in)formal desfășurate în CDI vor fi completate cu module de practică realizată în biblioteci și muzee.

Fondul documentar al centrului de documentare și informare presupune: tipuri de resurse, cotarea publicațiilor, organizarea colecțiilor, instrumente de acces la colecțiile CDI

Pe platforma Web de e-learning C.D.I., elevii au posibilitatea:

- inițierea unor sondaje de opinie;
- formularea și urmărirea acestora având un dublu rol formativ;
- exersarea acestor instrumente de colectare a opiniilor asupra unor subiecte de interes pentru comunitatea școlară;
- exersarea unor aspecte ale cercetărilor exploratorii de tip fenomenologic, prin centrarea pe un fenomen de interes, punerea în valoare a semnificației

acestui, formularea instrumentului de sondare a opiniei, elaborarea unor concluzii etc.

Proiectul C.D.I. solicită elevilor parteneriatul cu elevi din alte școli, cu care comunică prin intermediul noilor tehnologii – forum pe Internet, messenger, chat, liste de discuții etc...

Aceste noi situații de comunicare dezvoltă competențe specifice:

- utilizarea TIC și comunicarea în spațiul virtual
- redactare de mesaje, receptare și interpretare de mesaje etc.

Comunicarea virtuală se realizează preponderent prin cuvânt (scris), însă încorporează și un set de simboluri specifice (semne care au anumite semnificații, deja transculturale). Comunicarea la distanță se înscrie într-un set de competențe funcționale, fiind un instrument indispensabil în societatea contemporană.

Cursul opțional de „Inițiere în cercetarea documentară” se va derula în Centrul de documentare și informare, pe parcursul unui an școlar, cu o frecvență de 4 ore pe săptămână, cu clasa întreagă.

Concretizarea sistemului de competențe asumat prin acest curs opțional poate fi realizată prin utilizarea predilectă a unor activități formale și non-formale de învățare conforme acestor competențe:

- exerciții de marcare pe un plan/o schemă,
- completare de tabele și exerciții de asociere (răspuns-întrebare, text-imagie),
- exerciții de selectare dintr-o listă,
- exerciții cu alegere multiplă,
- exerciții de tip adevărat-fals,
- reperarea diferitelor spații ale centrului de documentare și informare,
- trierea documentelor după un anumit criteriu (după suport, după domeniu),
- cotarea unui document,
- ordonarea lui la raft,
- identificarea documentelor după o cotă dată,
- identificarea codurilor cărții/revistei,
- întocmirea/decodificarea unei bibliografii.

3. Concluzii

Putem considera că fenomenul informatizării pe scară largă a profesiilor, nu poate ocoli domeniul învățământului. Fascinați de virtualitate, elevi și profesori, deopotrivă, trebuie să înțelegem că interdisciplinaritatea (limbă maternă/engleză/informatică, științe socio-umane/informatică) creează cadrul necesar implicării elevului, ca partener permanent, în predare/evaluare-modalitate eficientă de creștere a randamentului școlar. Caracterul teoretic al lecțiilor disciplinelor umaniste tinde să devină unul practic. Demersurile proiectate în manieră interdisciplinară oferă o instrumentalizare mai eficientă și mai rapidă a metodelor, procedeele și mijloacelor didactice, tradiționale sau moderne, găsind o cale flexibilă și echilibrată de utilizare a lor în același context didactic.

Dincolo de caracterul cronofag și energofag al acestor proiecte interdisciplinare, de polemicele pe care le provoacă în rândul celor care privesc resursele noilor tehnologii cu circumspecție, credem că astfel de abordări au menirea de a-l provoca pe elev să

participe activ la propriul proces de formare, dintr-o reală motivație interioară: a (re)descoperirii de sine și a capacităților și competențelor care-i legitimează individualitatea.

Astfel beneficiarii indirecti, învățătorii și profesorii care vor participa la acest proiect, vor înțelege că în actualul context educațional, doar **învățarea activă, motivată prin experiment interdisciplinar**, poate asigura plasarea educației pe o treaptă ierarhică superioară, cadrată de perspective definitorii: **a ști să faci și a înțelege**.

În calitate de didacticieni care manifestăm un real interes pentru creșterea calității și performanței didactice prin astfel de abordări inter/transdisciplinare, ne propunem să extindem cercetarea noastră prin ofertarea unor stagii de formare inițială și continuă, insistând pe posibilitățile și necesitatea adaptării conținuturilor diverselor discipline din planul de învățământ la mediul didactic informatizat.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Nicolesco, Basarab, *Transdisciplinaritatea*. Iași, Polirom, 2001, p. 72.
- [2] Chevalier, Marie-Cristine, *Description et interdisciplinarité*, www.chevalier.fr.
- [3] Pamfil, Alina, *Structuri didactice deschise*, Cluj-Napoca, Paralela 45, 2003, p. 10-22.
- [4] Jauss, Hans Robert, *Experiență estetică și hermeneutică literară*, București, Univers, 1983, p. 7-11.
- [5] Nieder-Mayer, Hans Peter, *Jurnalismul: profesie sau vocație*, Cluj-Napoca, Limes, 2003, p.83.